

BREDBÅND- UNDER- SØKELSEN 2002

**Kartlegging av bredbånd i norske
folkebibliotek mai 2002**

Innholdsfortegnelse

1.	Sammendrag	3
2.	Innledning	3
2.1	Bakgrunn for undersøkelsen.....	3
2.2	Andre undersøkelser	3
2.3	Behov for mer detaljert kunnskap	4
2.4	Gjennomføring av undersøkelsen.....	4
3.	Dagens situasjon	5
3.1	Hovedoversikt over resultatene i undersøkelsen	5
3.1.1	Antall hovedbibliotek med og uten bredbånd – planer 2002-2003	5
3.2	Oslo.....	6
3.3	Hvor brede bånd?.....	6
3.3.1	Fordeling type bredbånd.....	6
3.4	Og hvor langt?	6
3.5	Del av helheten?	6
3.6	Hvem har tilgang til bredbånd?	7
3.6.1	Tilgang til pc med bredbåndtilknytning	7
3.7	Videokonferanseutstyr.....	7
3.8	Samarbeid	7
4.	Hva forteller resultatene oss?.....	8
4.1	Regionale ulikheter?	8
4.1.1	Antall med/uten, og som planlegger bredbånd, gruppert på kommunestørrelse.....	8
4.2	Realisering av planene.....	8
4.3	Suksessfaktorer?	9
5.	Fylkesbibliotekene	9
5.1	Utviklingen i gang – med eller uten fylkesbiblioteket?.....	9
5.2	Rådgivning og veiledning.....	10
5.3	Koordinator og initiativtaker	10
5.4	Forholdet til egen organisasjon – fylkeskommunen.....	10
5.5	Tjenesteproduksjon / innhold	11
6.	Sammenlikning med KS-undersøkelsen	11
7.	Veien videre.....	12
8.	Vedlegg	13
8.1	Skjema 1 - Kommuner, status.....	13
8.2	Skjema 2 - Kommuner, framtidige planer	16
8.3	Skjema 3 - Fylkesbibliotek.....	18

1. Sammendrag

- Hvert fjerde hovedbibliotek i Norge har nå bredbåndoppkopling
- 2/3 av folkebibliotekene i Norge har bredbånd eller planlegger å kople seg opp innen utgangen av 2003.
- Publikum har tilgang til i alt 13 771 "bredbåndtimer" på bibliotekene pr uke – eller 10 minutter pr. innbygger pr år.
- Innbyggertall ser ut til å ha lite å si for bredbåndoppkopling.
- Flere av de store by-bibliotekene har ennå ikke bredbåndoppkopling, mens mange av de små kommunene ser ut til å vinne på regionalt samarbeid.
- 1/3 av bibliotekene oppgir at de deltar i en eller annen form for samarbeid om bredbånd – enten regionalt, internt i kommunen eller med andre samarbeidspartnere
- Bibliotekene i Sør-Trøndelag ser ut til å nå en dekningsgrad på 92% i løpet av 2003, mens tettbygde fylker som Akershus og Vestfold ikke når høyere enn rundt 50%, sammen med Nord-Trøndelag og Aust-Agder.
- Det er stor forskjeller mellom fylkesbibliotekene når det gjelder hvilken rolle de spiller for bredbåndutviklingen i folkebibliotekene i eget fylke.

2. Innledning

2.1 Bakgrunn for undersøkelsen

Som ledd i regjeringens *Handlingsplan for bredbåndsutbygging i Norge* ble det i 2001 bevilget 15 mill. kroner til bredbåndstilknytning i folkebibliotekene. Midlene var ment å stimulere bibliotekene til å etablere bredbåndstilknytning, og målet var at alle folkebibliotek skulle ha tilbud om slik tilknytning innen utgangen av 2003. Hensikten var å styrke folkebibliotekenes funksjon som ressursentre for lokaladministrasjonen og det lokale næringsliv, bl.a. ved å legge til rette for fjernundervisning og telekonferanser. Å knytte folkebibliotekene til bredbånd skulle også bidra til å sikre en størst mulig del av befolkningen tilgang til moderne datatjenester. Tilskuddsordningen skulle dessuten stimulere biblioteksektoren til å nyttiggjøre seg og utvikle bredbåndstjenester og –anvendelser. I 2002 ble det bevilget 5 millioner til bredbånd i folkebibliotek, og det ble også etter hvert klart at det ikke ville være mulig å nå målet innen utgangen av 2003.

I regjeringens reviderte plan *eNorge 2005*, lagt fram mai 2002, heter det:

"I løpet av 2005 skal alle grunnskoler, folkebibliotek og kommuneadministrasjoner ha tilbud om bredbåndstilknytning til konkurransedyktige priser."

Statens bibliotektilsyn fikk i oppgave å fordele disse midlene til bredbånd i folkebibliotek. I 2001 ble 22 søknader tildelt midler – disse omfatter folkebibliotek i 64 kommuner. Prosjektene fra denne første runden skal være fullført innen utgangen av 2002. Tildeling av midlene for 2002 skjer etter søknadsfristens utløp 1. september.

2.2 Andre undersøkelser

Statens bibliotektilsyn foretok i januar 2002 en rask kartlegging av status for antall bibliotek med bredbånd / bredbåndprosjekt – denne viste at 15% av folkebibliotekene i Norge hadde bredbånd, og 32% hadde bredbåndplaner. (<http://www.bibtils.no/bredband/status.htm>) Denne raske kartleggingen ga derimot ikke noen ytterligere informasjon om båndbredde, samarbeidspartnere eller hva slags bruk det dreide seg om. Den tok heller ikke sikte på å få fram hvilken rolle fylkesbibliotekene eventuelt hadde når det gjelder utviklingen i regionene.

Kommunenes Sentralforbund utarbeidet i samarbeid med Norsk Gallup våren 2002 en rapport som beskriver IKT-situasjonen i kommunene rundt årsskiftet 2001/2002. Ved siden av den generelle IKT-situasjonen i kommunene påviste denne rapporten at bare to av ti kommuner har bredbånd i ordets rette forstand. Det var langt fram til målet når det gjaldt bredbåndsatsingen i grunnskolen, mens status for folkebibliotekene derimot ikke ble belyst i denne rapporten. (<http://www.ks.no/documents/InternettHTML-filer/Interesse/IT/IKTsluttrapport.ppt>)

2.3 Behov for mer detaljert kunnskap

Det er behov for å få et mer nyansert bilde av status og utvikling for bredbånd i norske folkebibliotek. Statens bibliotektilsyn tok derfor selv initiativet til en kartlegging, og fikk bistand av fylkesbibliotekene til innsamling av opplysninger fra kommunene. Spørreskjemaene ble sendt ut i mai 2002, med forholdsvis knapp svarfrist for å kunne rapportere om resultatene på en planlagt bredbåndskonferansen i Mo i Rana i juni. Denne konferansen ble avlyst, og resultatene av undersøkelsen presenteres derfor gjennom andre kanaler.

Fra en situasjon for få år siden, der få bibliotek hadde bredbånd, ser nå bibliotek-Norge ut til å være inne i en spennende utvikling det blir viktig å følge framover. Resultatene av denne undersøkelsen vil forhåpentligvis gi et bedre grunnlag for en eventuell videre satsing på bredbånd i folkebibliotek, men er ikke ment å få direkte betydning for den enkelte søknad ved tildeling av årets midler.

2.4 Gjennomføring av undersøkelsen

Undersøkelsen er i hovedsak en kvantitativ kartlegging, der kommuner og fylkeskommuner har blitt stilt spørsmål om status quo og fremtidige planer, med hovedvekt på type bredbåndtilknytning, brukstilgang og samarbeidsformer. Det er hovedbibliotekene undersøkelsen fokuserer på, dels for å forenkle mulighetene for sammenlikning, dels for å unngå å skape skjevheter i helhetsbildet ved å trekke inn små filialer i landkommunene og store filialer i bykommunene. Tre skjema ble distribuert – folkebibliotekene ble bedt om å oppgi status på ett skjema, og framtidige planer i et annet, mens fylkesbibliotekene ble bedt om å gi en kort redegjørelse for bredbåndutviklingen i fylket. (Se vedlegg).

Norge har i dag 434 kommuner. Tønsberg og Nøtterøy kommuner driver felles bibliotekjeneste, slik at antall hovedbibliotek blir 433. Av disse har 32 ikke besvart noen av skjemaene – dette gir en svarprosent på 93. Oslo kommune som administrativ enhet er neppe sammenliknbar med øvrige kommuner (eller fylker), og er derfor holdt utenom ved oppsummeringen av resultatene i undersøkelsen. Antall hovedbibliotek i oppsummeringene blir dermed 432. Enkelte kommuner har besvart kun den ene delen av undersøkelsen og/eller deler av skjema. Totalsummene kan derfor avvike noe for en del opplysninger, uten at dette har særlig betydning for oppsummeringen av resultatene.

Fylkesbibliotekene har stått for innsamlingen av opplysningene, som har blitt returnert Statens bibliotektilsyn i form av et excel-skjema. Arbeidet med undersøkelsen har ved Statens bibliotektilsyn blitt utført av Jannicke Røgler, Vibeke Røgler og Tone Eli Moseid.

Det er ikke fokusert på innholdsproduksjon eller båndbreddekrevende tjenesteyting i denne undersøkelsen. Dette er et annet, interessant aspekt ved bredbånd i folkebibliotek som egner seg for andre typer undersøkelser, og som det eventuelt kan være aktuelt å se nærmere på i en annen sammenheng. Det er heller ikke lagt stor vekt på å få kartlagt samarbeid med for eksempel fagbiblioteksektoren eller ABM-sektoren i denne omgang.

3. Dagens situasjon

3.1 Hovedoversikt over resultatene i undersøkelsen

Fylke	Hoved-bibl.	Har bredbånd		Plan- legger	Har og/eller planlegger *		Har ikke og planlegger ikke		Ikke svart	
		Ja	Nei	Antall	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Akershus	22	10	8	2	11	50 %	7	32 %	4	18 %
Østfold	18	4	11	11	14	77 %	1	6 %	3	17 %
Vestfold**	13	3	10	4	7	54 %	6	46 %	0	0 %
Buskerud	21	6	14	12	16	76 %	4	19 %	1	5 %
Telemark	18	5	13	9	14	77 %	4	22 %	0	0 %
Oppland	26	5	20	14	19	73 %	6	23 %	1	4 %
Hedmark	22	5	17	12	15	68 %	7	32 %	0	0 %
Vest- Agder	15	3	7	9	10	67 %	4	26 %	1	7 %
Aust- Agder	15	3	9	5	7	47 %	6	40 %	2	13 %
Rogaland	27	10	14	11	19	70 %	5	19 %	3	11 %
Hordaland	33	9	17	13	21	64 %	5	15 %	7	21 %
Møre og Romsdal	38	5	29	21	26	68 %	8	21 %	4	11 %
Sogn og Fjordane	26	8	17	12	20	77 %	5	19 %	1	4 %
Sør- Trøndelag	25	14	10	10	23	92 %	1	4 %	1	4 %
Nord- Trøndelag	24	9	15	4	13	54 %	11	46 %	0	0 %
Nordland	45	11	34	26	31	69 %	14	31 %	0	0 %
Troms	25	5	20	11	16	64 %	9	36 %	0	0 %
Finnmark	19	4	12	8	12	63 %	4	21 %	3	16 %
TOTALT uten Oslo	432	119	277	194	294	68 %	107	25 %	31	7 %
%	-	27,5 %	63,9 %	44,8 %	-	-	-	-	-	-

3.1.1 Antall hovedbibliotek med og uten bredbånd – planer 2002-2003

* Antallet er ikke nødvendigvis lik summen av de kommunene som har + de som planlegger, siden det også planlegges utvidelser i noen kommuner som alt har bredbånd.

** Tønsberg og Nøtterøy kommuner har felles bibliotek tjenester, og regnes i dette tilfellet som en enhet.

Det er bare en drøy fjerdedel av hovedbibliotekene i Norge som har bredbåndoppkopling. Betydelig flere, i alt 194, planlegger etablering av bredbånd – dette er 44,8 % av bibliotekene. En del av disse har alt bredbånd, men oppgir at de planlegger en utvidelse eller oppgradering av bredbåndskapasiteten i løpet av 2002 og 2003. Blant disse er en rekke av de mellomstore kommunene og bykommunene, men også noen mindre kommuner. Til sammen er det altså bare 25 % som verken har bredbånd eller planlegger etablering eller oppgradering innen utgangen av 2003.

Noen oppgir i en kommentar at de regner med å få bredbåndtilgang når egen kommune etablerer dette, men det foreligger ikke konkrete planer. Dette er ikke tatt med i oversikten.

3.2 Oslo

Deichmanske bibliotek har pr i dag ikke bredbåndoppkopling ved hovedbiblioteket, men planlegger slik etablering i løpet av 2002-2003. Biblioteket er knyttet til Oslo kommunes eget fysiske nettverk (OKDN) på 34 Mbps når det gjelder administrative funksjoner. Deichmanske bibliotek er inne i en planleggingsfase rundt nytt bygg for hovedbiblioteket, og har også utviklingsprosjekt for bredbånd i bydelen Romsås. Oslo kommune som administrativ enhet er neppe sammenliknbar med øvrige kommuner (eller fylker), og er derfor holdt utenom ved oppsummeringen av resultatene i undersøkelsen.

3.3 Hvor brede bånd?

Et overveiende flertall av hovedbibliotekene har bredbåndoppkopling via fiber eller fast digital linje (henholdsvis 57 + 18). 28 oppgir radioaksess eller satellitt, 14 xDSL (ikke ADSL) og tre har tilgang via kabel-TV. Kapasiteten varierer, men i den grad den er oppgitt, ser det ut til at 2 Mbps er vanlig. Lokale løsninger kan være basert på kombinasjoner av ulike teknologier, og høy båndbredde deles ofte med andre, for eksempel kommuneadministrasjonen.

Av de som ikke har tilgang til bredbånd, oppgir kun 8 at de har tilgang på ADSL. Det ser ikke ut til at dette er en type teknologi som har fått særlig gjennomslag i folkebibliotekene.

De som planlegger etablering eller oppgradering, har lagt seg på mellom 2 og 10 Mbps, noen få på 100 Mbps eller høyere. Det ser ut til at 2 Mbps også her er det vanligste.

På spørsmål om hvor mange brukere som har tilgang til samme bredbåndlinje har det ikke kommet fram entydige nok svar til å kunne gi noe bilde av den reelle kapasiteten på bredbåndaksessen. En del bibliotek deler for eksempel bredbåndlinje med resten av kommuneadministrasjonen og tilbyr dermed lavere kapasitet til sluttbruker enn de som har egen, dedikert linje.

Type bredbånd	
Noen oppgir kombinerte løsninger. Totalsummen er 119.	
Fiber	57
Fast / digital linje	18
Radioaksess / satellitt	28
xDSL	14
Ikke oppgitt / uidentifisert	3

ADSL	8
------	---

3.3.1 Fordeling type bredbånd

3.4 Og hvor langt?

På spørsmål om avstand til nærmeste oppkoplingspunkt varierer svarene svært – fra 0 km / 5 meter til 200 km. Mange kjenner ikke avstanden, eller det opplyses at dette ikke blir avklart før leverandør er valgt. Svarene er ikke entydige nok til å gi et klart bilde av dagens situasjon, men anslagsvis ser det likevel ut til at det meste dreier seg om avstander mellom 1 og 20 km.

3.5 Del av helheten?

62 av bibliotekene oppgir at de er en del av kommunens WAN (wide area network), altså nettverk med større geografisk utstrekning enn et lokalnettverk. 189 er knyttet til kommunens LAN (local area network / lokalnettverk). 11 oppgir å være koplet opp til både LAN og WAN.

Totalt er da 240, eller 55,4 % av hovedbibliotekene koplet opp til kommunens nett. Det er mulig dette har en positiv effekt for bibliotekets mulighet for å få bredbåndtilgang på lik linje med den øvrige kommunale administrasjonen / tjenesteytingen.

3.6 Hvem har tilgang til bredbånd?

	Hovedbibliotek	Antall pc'er	Snitt
Personalet	115	385	3,4
Publikum	98	705	7,2

3.6.1 Tilgang til pc med bredbåndtilknytning

115 av bibliotekene oppgir at personalet har tilgang til pc oppkoplet til bredbånd, mens det ved 98 av bibliotekene er publikum som har slik tilgang. De aller fleste som har bredbånd til publikum har også til personalet, mens noen fremdeles har bredbåndtilgang kun for personalet. Det er jevnt over de store bybibliotekene som stiller et større antall pc'er til disposisjon – for de mindre bibliotekene er antallet vanligvis rundt 1-3.

Norske folkebibliotek stiller 13 771 "bredbåndtimer" pr uke til rådighet for publikum. Tallet er basert på antall publikums-pc'er med bredbåndoppkopling og ukentlig åpningstid ved hovedbiblioteket. Disse "bredbåndtimene" blir i gjennomsnitt 10 minutter pr innbygger pr år, basert på 50 uker åpent årlig. Det er verd å merke seg at dette tallet ikke sier noe om tilgjengeligheten til dette publikumstilbudet ved det enkelte bibliotek, men gir et bilde av omfanget av dette tilbudet i forhold til . I tillegg til selve bredbåndoppkoplingen er likevel tilgjengelighet i form av antall pc'er og antall åpningstimer pr uke vesentlig for omfanget av dette tjenestetilbudet. Det vil kunne være interessant å følge utviklingen av tilgjengeligheten til tilbudet i tiden framover.

3.7 Videokonferanseutstyr

58 av bibliotekene oppgir at de har tilgang til videokonferanseutstyr i egne lokaler eller i andre lokaler i nærheten. Dette utgjør 13 % av hovedbibliotekene.

3.8 Samarbeid

72 av bibliotekene oppgir at de deltar i en eller annen form for regionalt samarbeid om bredbånd, mens 90 deltar i tilsvarende samarbeid innenfor den kommunale organisasjonen. Av de 57 som oppgir andre samarbeidspartnere, oppgir mange fylkesbiblioteket som en sentral samarbeidspartner, sammen med andre kommuner og folkebibliotek i regionen. Det kommer tydelig fram av svarene at det dreier seg om etablerte regionale samarbeid – som for eksempel Smaalensveven i Østfold og NELLINK og Hallingdalsmagneten i Buskerud. Det nevnes også andre kommunale etater, skolebibliotek og videregående skoler, og tre oppgir å ha en form for samarbeid med en høyskole. Enkeltvis oppgir en del å ha et samarbeid med leverandører, som Telenor, banken, kraftlag og lokale firma/næringsliv.

Til sammen er det 199 som svarer at de ikke har noen form for samarbeid, og 83 som lar spørsmålet stå ubesvart. Det kan derfor se ut til at kun 35 % samarbeider regionalt og/eller innen egen kommune eller med andre samarbeidspartnere. Dette gjelder både de som har etablert bredbåndtilknytning og de som planlegger etablering / oppgradering. Det er verd å merke seg at det her spørres kun etter samarbeid i tilknytning til bredbåndoppkopling og ikke omfanget av samarbeid generelt.

4. Hva forteller resultatene oss?

4.1 Regionale ulikheter?

En mulig forklaringsfaktor på ulikheter i regional utvikling kunne være folketall og geografiske ulikheter – at mindre, ikke sentrumsnære kommuner med lavt folketall kanskje utgjør de som har vanskeligst for å klare slik etablering. Dette ser ikke ut til å være tilfelle. Ikke alle store bykommuner har sørget for bredbåndoppkopling til sine hovedbibliotek, mens de små kommunene med lave innbyggertall nå ser ut til å komme for fullt med planer om slik oppkopling.

Kommunestørrelse etter antall innbyggere (uten Oslo)	Totalt antall	Med bredbånd	Uten bredbånd	Planlegger bredbånd	Har ikke/planlegger ikke	Har og / eller planlegger %
> 100 000	4	2	2	1	1	75 %
100 000 - 50 000	6	4	2	1	1	83 %
50 000 - 25 000	21	14	4	2	3	86 %
25 000 - 12 500	51	22	29	19	13	75 %
12 500 - 5 000	107	30	62	47	24	77 %
5 000 - 200	244	47	177	124	65	73 %
Sum	433	119	277	194	107	75 %

4.1.1 Antall med/uten, og som planlegger bredbånd, gruppert på kommunestørrelse. (her er Tønsberg og Nøtterøy telt som to kommuner, pga ulik kommunestørrelse)

Av tabell 4.1.1 går det fram at også svært mange av de mindre kommunene nå planlegger bredbåndoppkopling – jevnt over er det ikke så store forskjeller mellom kommunene etter størrelse, selv om det tilsynelatende er kommuner over 25 000 innbyggere som ligger på topp.

Akershus, Østfold og Vestfold - små fylker i utstrekning, med godt utbygde bystrukturer, nærhet til Oslo og med forventet god tilgang til teknologisk infrastruktur (NSB, fibernett), er kanskje de fylkene som står lengst fra hverandre når det gjelder utvikling av bredbåndetablering i folkebiblioteksektoren til tross for slike likhetstrekk. Østfold ligger med unntak av Sør-Trøndelag på toppen når det gjelder etablering og planlegging av bredbånd. Både Vestfold og Akershus har betydelig lavere andel kommuner med slik etablering – det er bare fylker med større geografiske avstander, som Aust-Agder og Nord-Trøndelag som ligger i samme sjiktet. Tallmaterialet i undersøkelsen er i seg selv ikke tilstrekkelig til å forklare slike ulikheter i utviklingstrekk, bortsett fra at det i Akershus og Vestfold ikke ser ut til å ligge til grunn noe regionalt samarbeid – kun en kommune i hvert av disse to fylkene oppgir at de deltar i noen form for regionalt samarbeid når det gjelder bredbånd. Fem Vestfoldkommuner samarbeider regionalt om planer om etablering/oppgradering, mens ingen i Akershus oppgir at de er inne i noe slikt regionalt samarbeid. Se likevel merknad om Vestfold fylke under punkt 5.3 – der står fylkesbiblioteket ansvarlig for sentrale løsninger for ISDN og muligens ADSL etter hvert.

4.2 Realisering av planene

Et forholdsvis stort antall hovedbibliotek planlegger bredbåndoppkopling inne utgangen av 2003. Det er viktig å merke seg at vi ikke kjenner til hvilke muligheter den enkelte kommune har for å realisere eventuelle planer om oppkopling / oppgradering. De 5 statlige millionene som bevilget for 2002 vil sannsynligvis være tilstrekkelig til å imøtekomme kun et mindre antall søknader. De øvrige må da basere seg på å finne annen finansiering. Det vil først på sikt vise seg om kommunene evner å gjennomføre disse planene innenfor det ordinære rammetilskuddet eller

annen finansiering. Det er mulig at det øremerkede tilskuddet i seg selv er et incitament for planlegging, men dette er det ikke mulig å trekke noen konklusjoner om på bakgrunn av denne undersøkelsen.

4.3 Suksessfaktorer?

Det ville kreve en mer omfattende analyse for å se om det er noen sammenheng mellom bredbåndtilknytning og faktorer som for eksempel sentrum/periferi, næringsstruktur og ikke minst det lokale markedet for bredbånd.

Det vi ser ut fra undersøkelsen, er derimot at det er større forskjeller mellom fylkene enn det er mellom kommunene gruppert etter innbyggertall. Det kommer også forholdsvis klart fram av svarene at det samarbeides mer både regionalt og internt i kommuner som har eller planlegger bredbånd enn det som gjelder kommuner som ikke har og heller ikke planlegger.

Det som kan være vanskelig å se ut av rapporteringen, er i hvor stor grad fylkesbiblioteket har kunnet påvirke utviklingen i positiv retning. Flere oppgir fylkesbiblioteket som en samarbeidspartner, noe som indikerer en betydning av fylkesbiblioteket som en regional utviklingsaktør. Fylkesbibliotekenes rolle tas opp i neste kapittel.

Det som kan se ut som mulige "suksessfaktorer" er:

- samarbeid innen egen kommune – at biblioteket planlegger bredbåndoppkopling som en integrert del av kommunens satsing på dette feltet generelt
- organisert samarbeid med nabokommuner eller i regionen
- regional koordinering gjennom fylkesbiblioteket

Dette er likevel ikke entydige konklusjoner, men teorier basert på en kombinasjon av svarene i undersøkelsen og fylkesbibliotekenes kommentarer.

5. Fylkesbibliotekene

5.1 Utviklingen i gang – med eller uten fylkesbiblioteket?

I utredningen "*Et nytt løft. Fylkesbiblioteket – revitalisert, ikke utrangert!*" (SB 2002), kommer det fram at fylkesbibliotekene i Norge har utviklet seg svært forskjellig, selv om de er hjemlet i et felles lov- og regelverk. Denne bredbåndundersøkelsen ser ut til å bekrefte dette ytterligere.

Om IKT-feltet heter det i utredningen (s.18):

De tjenester fylkesbibliotekene yter i dag innenfor IKT-feltet fordeler seg forholdsvis jevnt mellom de tre hovedgruppene infrastruktur/teknologi (bredbånd, biblioteknett), innholdsproduksjon (online referansetjenester, digitalisering av kilder) og kompetanse (rollen som kompetansesenter, kursing). I de nærmeste 2 - 3 årene er det en tendens til å ville opp-prioritere infrastruktur/teknologi og til dels innholdsproduksjon. Dette kan sannsynligvis knyttes opp mot satsing på bredbånd, digitaliseringsprosjekt og til dels utnyttelse av teknologien til å flytte en del av bibliotekenes tjenesteyting ut på nettet.

Utredningen anbefaler at morgendagens regionale bibliotekoppgaver knyttes til: planlegging, initiering av utviklingstiltak på tvers av forvaltnings- og institusjonsgrenser, faglig rådgivning, kompetanseutvikling og rollen som forhandlingspart for fylkesomfattende forretningsavtaler på bibliotekområdet.

I lys av dette er det interessant å se hvordan fylkesbibliotekene selv vurderer sin rolle i dag i forhold til bredbåndutbygging i folkebibliotekene. Alle fylkesbibliotekene har svart på skjemaet. Akershus har svart kun på spørsmålet om bredbåndtilgang eller ikke. Denne delen av undersøkelsen består av forholdsvis åpne spørsmål (se vedlegg). I dette kapitlet gjøres det et forsøk på å oppsummere fylkesbibliotekenes egne kommentarer.

Av de 18 fylkesbibliotekene er det 12 som har, og 6 som ikke har bredbåndoppkopling. men flere oppgir at det planlegges slik oppkopling. Det ser ut til at fylkesbibliotekene i noen tilfeller samhandler tetttest med sitt vertsbibliotek, mens de i andre tilfeller er tettere knyttet opp mot egen fylkesadministrasjon.

5.2 Rådgivning og veiledning

Utviklingen er godt i gang i mange fylker, selv der fylkesbiblioteket ikke spiller en sentral rolle som utviklingsaktør. Det kan se ut til at den mest sentrale rollen fylkesbibliotekene spiller, er som rådgiver og veileder.

Svært mange av fylkesbibliotekene oppgir at de har spilt / spiller en rolle som rådgiver og veileder overfor de kommunale folkebibliotekene i forbindelse med etablering av bredbåndoppkopling. Noen går ut og oppfordrer til å søke om statlige midler (Finnmark), andre deltar aktivt i utarbeidelsen av søknader (som Telemark og Nord-Trøndelag), mens andre igjen spiller en mer aktiv rolle i gjennomføringen av konkrete prosjekt.

Noen peker på at det er politiske prosesser på gang i flere kommuner, uavhengig av regionalt nivå (Buskerud). Fylkesbiblioteket kan derfor også ha en rolle som overvåker og kartlegger, uten å delta aktivt i lokale prosesser. Finnmark ser ut til å være i en mellomstilling – der er de aktivt i gang med et eget bredbåndprosjekt, som de håper vil bidra til å stimulere folkebibliotekene til egne prosjekt.

5.3 Koordinator og initiativtaker

Flere av fylkesbibliotekene står ansvarlige for bredbåndprosjekt som fikk midler fra SB i 2001 – dette gjelder både Nordland, Oppland, Hordaland, Troms, Sør-Trøndelag og Finnmark. Selv om disse prosjektene er ulike har flere av dem som mål å få flere av (eventuelt alle) kommunene i fylket oppkoplet til bredbånd. Bredbåndprosjektet i Oppland er satt direkte i sammenheng med tjenesteutvikling i folkebibliotekene i forhold til etter- og videreutdanning.

Flere av fylkesbibliotekene peker på at bredbåndutviklingen i folkebibliotekene vel så ofte er et resultat av den enkelte kommunes satsing som av en sektorvis satsing i regionen. I Sogn og Fjordane opplyses det for eksempel at flere bibliotek nå planlegger bredbåndutbygging i samarbeid med egen kommune.

Vestfold fylkesbibliotek har lang erfaring med å tilby bibliotekene i fylket internettoppkopling via fylkesbiblioteket. Gjennom *FBI-prosjektet* <http://www.vf.fylkesbibl.no/fbi.html> har bibliotekene fått ISDN-oppkopling, og de ser nå på mulighetene for å kunne tilby en ADSL-løsning eller tilsvarende til alle.

5.4 Forholdet til egen organisasjon – fylkeskommunen

Enkelte fylkesbibliotek er i samme situasjon som en del folkebibliotek – de er en "ekstern enhet" i forhold til øvrig administrasjon og tjenesteyting, og må gå noen ekstra runder for å bli knyttet til intranett/bredbåndnett sammen med egen kommune.

Syv av fylkesbibliotekene svarer at de har lite eller ikke noe samarbeid med egen fylkeskommune når det gjelder bredbåndutbygging i fylket, og et har et samarbeid på andre områder der bredbåndbaserte tjenester kommer inn. I Aust-Agder opplyses det at fylkeskommunen går inn i et IT-samarbeid med en del av kommunene til høsten, og at dette kanskje vil gi muligheter også for bibliotekene i disse kommunene. Ni oppgir at de samarbeider, enten det er med utdanningsavdelingen (Nordland), IKT-avdelingen (Hordaland) eller i forbindelse med konkrete prosjekt. Troms oppgir at de vil være en viktig bidragsyter til fylkets

kommende bredbåndutredning, og Oppland oppgir at deres bredbåndprosjekt er dypt forankret i fylkeskommunen og blir brukt som eksempel i forhold til praktisk utnyttelse av bredbånd.

Sør-Trøndelag opplyser at deres rolle som deltaker i bredbåndprosjekt med midler fra Statens bibliotektilsyn har bidratt til at fylkesbiblioteket har blitt synliggjort i fylket, og at andre enheter i fylket har benyttet seg av deres erfaringer og IT-kompetanse på området med hensyn til koordinering av bredbåndutbygging. Her kan vi se en parallell til kommunale folkebibliotek som gjennom tildeling av bredbåndmidler har kommet "inn i varmen" når det gjelder IKT-strategien i egen kommune.

5.5 Tjenesteproduksjon / innhold

Det ble ikke lagt vekt på denne siden av bredbånd i folkebibliotek i undersøkelsen, men en del fylkesbibliotek kommer i sine merknader inn på dette sentrale spørsmålet. Noen av kommentarene oppsummeres her:

Både Telemark og Nord-Trøndelag satser på tjenesteutvikling for å skape etterspørsel etter bredbåndteknologi. Troms har fokusert på å få det regionale biblioteknett og kulturnettet opp på bredbånd, og Vest-Agder samarbeider med fylkeskommunen om bredbåndbaserte tjenester.

Det kan også nevnes at Hedmark fylkesbibliotek har fått tildelt Høykom-midler <http://www.hoykom.net/> til et forprosjekt *Utvikling av tjenester innen ABM*, der fylkesbiblioteksjefen er prosjektleder.

6. Sammenlikning med KS-undersøkelsen

IKT er ikke noe mål i seg selv, men et virkemiddel for å oppnå bedre tjenesteyting og økt effektivisering. Dette har vært noe av bakgrunnen for KS-rapporten *IKT i kommunene* (<http://www.ks.no/documents/InternettHTML-filer/Interesse/IT/IKTsluttrapport.ppt>)

I denne rapporten heter det i oppsummeringen:

Denne undersøkelsen viser at kommunene har kommet langt mht å ta i bruk ny teknologi. Likevel gjenstår en rekke utfordringer, ikke minst når det gjelder organisasjonsmessige konsekvenser, gevinstrealisering og samhandling på tvers av forvaltningsnivåer, sektorer og virksomheter. Kommunene har fortsatt viktige utfordringer mht til bl.a. utvikling og bruk av interaktive tjenester og tilrettelegging av bredbånd i lokalsamfunnet.

Er det noen sammenfall eller likhetstrekk mellom resultatene fra KS-rapporten og bibliotekundersøkelsen? KS-rapporten forteller at:

- bibliotek og sosialtjeneste har gjennomgående den høyeste hastighet på nettforbindelsen, uansett type oppkopling
- for 59% av kommunene er bredbåndutbygging en del av den kommunale IKT-planen.
Bibliotekene oppgir at 44,8 % planlegger bredbåndutbygging.
- i 57% av kommunene er alle bibliotekavdelinger koplet opp mot kommunens nett, 8% de fleste avd. og 5% noen avd. - dette bør i sum bety at 70% av alle hovedbibliotek er koplet opp mot kommunens nett
Bibliotekene oppgir at 55,4% er koplet opp mot kommunens nett

Mens bare to av ti skoler har bredbånd ser det ut til at folkebibliotekene er blant de kommunale virksomheter som oftest har bredbåndtilgang i kommunene, sammen med sosialtjenesten. Dette kan forklare at andelen bibliotek som *planlegger* bredbånd er noe lavere enn for kommunene generelt. Det kan ellers se ut til at det er bra sammenfall mellom de to undersøkelsene når det gjelder planlegging - de færreste kommunene samarbeider i dag ut over kommunegrensene om IKT-baserte oppgaver, i følge KS-rapporten. Av bibliotekene oppgir bare 72 at de deltar i en eller annen form for regionalt samarbeid om bredbånd.

Avviket mellom KS-rapporten oppgir en høyere andel bibliotek som er koplet opp mot kommunens nett enn det bibliotekene selv oppgir, men her er det en større andel som ikke har svart i bibliotekundersøkelsen. Årsaken til det er selvsagt ikke kjent, men en kan spørre seg om manglende kunnskap om kommunens IKT-struktur kan være en medvirkende årsak.

7. Veien videre

Undersøkelsen bør følges opp innen utgangen av 2003 for å se om de planlagte bredbåndsutbyggingene faktisk har funnet sted, samtidig med at man får fram en ny status for sektoren. I en slik sammenheng vil det være interessant å se nærmere på faktorer som lokale rammebetingelser (kommuneøkonomi, det reelle leverandørtilbudet), utviklingen i interkommunale/regionale samarbeidsformer og ikke minst innholdsproduksjon som stimulans for bredbåndutbygging. Samtidig bør en se på hva som faktisk skjer av lokalt og regionalt samarbeid innen ABM-sektoren.

8. Vedlegg

8.1 Skjema 1 - Kommuner, status

BREDBÅND – STATUS VÅREN 2002

FYLKE:

KOMMUNE:

Besvares av alle kommuner

Skjema 1.

TEKNISK

1a. Har biblioteket bredbåndtilknytning?

(Med bredbånd mener vi her en fellesbetegnelse for ulike teknologier med overføringskapasitet på mer enn 2 Mbit/s.)

Ja

Nei

1b. Hvilken type bredbånd har biblioteket?

(Eks. på type bredbånd:

- * Fiber – fiberoptiske kabler
- * xDSL (Over 2 Mbit/s.)
- * Radioaksess
- * Satellitt
- * Kabel-TV-nett)

1c. Hvis biblioteket ikke har tilgang på bredbånd, har det tilgang på ADSL?

Ja

Nei

1d. Er biblioteket en del av kommunens

(Wan: Wide Area Network – Et nettverk med større geografisk utstrekning enn et lokalt nettverk.
Lan: Local Area Network – Lokalt nettverk)

Wan eller

Lan

TILGANG**2a.** Hvem har tilgang til bredbånd?Personalet Publikum **2b.** Antall datamaskiner koblet opp mot bredbånd?Personalet Publikum **2c.** Hvor mange brukere har tilgang til samme bredbåndlinje?

(Deler biblioteket f.eks. bredbåndlinje med resten av kommunen?)

2d. Har biblioteket tilgang til videokonferanseutstyr i egne lokaler, eventuelt i andre lokaler i nærheten?Ja Nei

SAMARBEID

3a. Deltar biblioteket i noen form for regionalt samarbeid i forhold til bredbånd?

Ja

Nei

3b. Deltar biblioteket i noen form for intrakommunalt samarbeid i forhold til bredbånd?

(Intrakommunalt samarbeid: Samarbeid med andre enheter/etater i egen kommune.)

Ja

Nei

3c. Har biblioteket andre samarbeidspartnere?

Ja Hvilke?

Nei

4a. Antall åpningstimer per uke på hovedbiblioteket

5a. Merknader/kommentarer

8.2 Skjema 2 - Kommuner, framtidige planer**FREMTIDIGE BREDBÅNDPLANER****FYLKE:****KOMMUNE:****Besvares av alle kommuner****Skjema 2.****TEKNISK****1a.** Foreligger det planer om bredbåndetablering i løpet av 2002 – 2003?Ja Nei **1b.** Foreligger det planer om eventuell utvidelse av bredbånd i løpet av 2002 – 2003?Ja Nei **1c.** Hva slags type linje?

- (Eks. på type bredbånd:
* Fiber – fiberoptiske kabler
* xDSL (Over 2 Mbit/s.)
* Radioaksess
* Satellitt
* Kabel-TV-nett)

1d. Hvilken kapasitet vil linjen ha?**1e.** Hvor lang avstand er det til nærmeste tilkoplingspunkt hos din lokale bredbåndleverandør?

Km

SAMARBEID

2a. Er planene del av et regionalt samarbeid i forhold til bredbånd?

Ja

Nei

2b. Er planene del av et intrakommunalt samarbeid i forhold til bredbånd?

(Intrakommunalt samarbeid: Samarbeid med andre enheter/etater i egen kommune.)

Ja

Nei

2c. Planlegger biblioteket sammen med andre samarbeidspartnere?

Ja

Hvilke?

Nei

3a. Merknader/kommentarer

8.3 Skjema 3 - Fylkesbibliotek**FYLKESBIBLIOTEKET****FYLKE:****Besvares av alle fylker****Skjema 3.****1a.** Har fylkesbiblioteket bredbåndtilgang?Ja Nei **1b.** Gi en kort redegjørelse for bredbåndutviklingen i fylket, med hovedvekt på fylkesbiblioteket. Legg spesielt vekt på fylkesbibliotekets rolle som et koordinerings- og planleggingsorgan. (Maks 15 linjer)

1c. I hvilken grad samarbeider fylkesbiblioteket med resten av fylkeskommunen når det gjelder bredbåndutbygging? (Maks 15 linjer)

